

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 4, Article Number: 4C0017

HUMANITIES

Received: November 2008
Accepted: September 2009
Series : 4C
ISSN : 1308-7320
© 2009 www.newwsa.com

Zehra Yiğit
Afyon Kocatepe University
zehrayigit@aku.edu.tr
Afyon-Turkey

MEDYAYA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ ve THE TRUMAN SHOW

ÖZET

Bu çalışmada The Truman Show adlı film analiz edilmiştir. Analizde filmsel anlatının altında yatan örtük mesajların ortaya çıkarılmasında göstergebilimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırma, kuramsal temele Frankfurt Okulu Düşünürlerinin çalışmalarını almıştır. Okulun çalışma alanlarından olan Kültür Endüstrisi ile kontrol ve denetim mekanizması olarak medya filmsel anlatı ile ilişkilendirilerek incelenmiş, filmsel anlatıda Frankfurt Okulunun eleştirdiği, modern dünya, kültür endüstrisi olarak medya, özgürlüğünü yitirmiş "tek boyutlu" insanlar gibi pek çok ögenin olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: The Truman Show, Frankfurt Okulu,
Kültür Endüstrisi, Medya, Manipule

A CRITICAL VIEW IN MEDIA AND THE TRUMAN SHOW

ABSTRACT

In this study, the film called The Truman Show is analyzed. Semiotic method is used to reveal the implicit messages underlying the filmic narrative in the analysis. The research theoretically bases on the studies of Frankfurt School Thinkers. Culture Industry that is one of the study fields of Frankfurt School and media as a control and inspection mechanism are analyzed by associating with filmic narrative and it is determined that modern world, culture industries, one dimensional man criticized by Frankfurt School in filmic narrative has been criticized.

Keywords: The Truman Show, Frankfurt School,
Culture Industry, Media, Manipule

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Medyanın kamuoyu oluşturma, eğlendirme, bilgilendirme, haberdar etme, kültür sunumu ve toplumsallaşma gibi temel işlevlerinin olduğu bilinmektedir. Modern dünyada, kitle iletişim araçları yeni kontrol ve denetim mekanizmaları olarak işlev görmektedir. Frankfurt Okulu düşünürleri, modern Batı ülkelerinde kitle iletişim araçlarının eleştiri işlevini yitirerek, bir meta durumuna geldiği savından hareketle kitle iletişim araçlarına eleştirel bir tavır takılmaktadırlar.

Kitle iletişim araçları bir yandan kitleler üzerindeki manipüle etme gücünü kullanmakta, diğer yandan içlerinde bulunduğu toplumdan hatta dünya siyasetinden etkilenmektedir. Hollywood sineması çağın önemli araçlarından biri olan medyaya karşı bazı filmlerde eleştirel tavır almakta, bu filmlerin öykülerinde medyayı odak noktaya yerleştirmektedir.

Çalışma, The Truman Show (Peter Weir-1998) adlı filmin anlatısındaki medya eleştirilerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Modern ülkelerdeki yeni kontrol ve denetim mekanizması ile bir manipüle aracı olan medyanın sunduğu mesajların doğru okunması ve izler kitleye sunduğu mesajın çözümlenmesi önem arz etmektedir. Filmsel anlatının dayandığı kuramsal temelin ortaya konulması noktasında Frankfurt Okulu düşünürlerinin fikirleri yol gösterici olmaktadır. Filmsel analizde göstergebilimsel yaklaşımdan faydalanılarak, anlamın nasıl oluşturulduğuna bakılacaktır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Gerçekliğin yeniden kurulması noktasındaki kitle iletişim araçlarının ideolojik boyutu bugün tartışılmaksızın kabul edilmektedir. Umberto Eco, kitle iletişim araçlarının kendilerinin birer ideoloji olduğunu ifade etmekten (Eco, 1991:94), PcPhaill, elektronik kolonyalizm olgusundan bahsetmekte, bu olgunun 18. ve 19. yüzyıllarda karşılaşılan ekonomik, askeri ve siyasi kolonyalizm kadar tehlikeli ve korkunç olduğunu belirtmektedir (PcPhaill, 1991:150-151). Bu noktada Hollywood filmlerinin nasıl kurgulandığının ve ne tür mesajlar ilettiğinin ortaya konulması önemli bir sorunsalı oluşturmaktadır.

Hollywood sinemasında medyanın yansıttığı gerçekliği eleştiren ve bunu filmsel anlatılarına taşıyan pek çok filmin olduğu bilinmektedir. The Big Carnival (Billy Wilder/1951), Network (Sidney Lumet/1976), Natural Born Killers (Oliver Stone/1994), Wag the Dog (Barry Levinson/1997), The Mad City (Gosta Gavras/1997), The Truman Show (Peter Weir/1998), Ed Tv (Ron Howard/1999), Simone (Andrew Niccol/2002) medyaya eleştirel gözle bakan filmler arasında bulunmaktadır. Bahsi geçen filmlerin anlatılarının tamamına yayılan bir medya eleştirisi bulunmakla birlikte, diğer yandan anlatılarında kısmi anlamda medyanın konu edinildiği filmlerin olduğu da bilinmektedir. Filmsel anlatısında derin bir medya eleştirisi bulunan The Truman Show'un incelenmesinin, filmsel öykünün temelinde yatan anlamın ortaya çıkarılması, tüm çevreyi kuşatan mesajların çözümlenmesinin "sessiz yığını" olmak yerine, etkin bireylere dönüşülmesi noktasında önemli olduğu düşünülmektedir.

3. ELEŞTİREL ÇALIŞMALAR (CRITICAL STUDIES)

3.1. Eleştirel Çalışmaların Kökeni: Frankfurt Okulu

(The Origin of Critical Studies: Frankfurt School)

Modernleşme, Batılı ülkelerin kendi tarihsel süreçleri içerisinde yaşadıkları bir gelişim ve değişimi ifade etmektedir. Jeanniere Abel, modernliğe geçişi belirleyen dört devrimi bilimsel, siyasal, kültürel, teknik ve endüstriyel devrimler olarak

saptamaktadır (Abel, 1992:80-82). Modernliğe hakim düşünce, insan yaşantısının dinsel alandan kurtulması ve dinin bireysel alana taşınması fikrinde kendisini göstermektedir. Yani modernlik, ilerlemenin kaynağı olarak aklı ön plana çıkarmaktadır. Ayrıca modernite kolektif yaşam tarzının bireysel alana kayarak, uzmanlaşma ve iş bölümünün hakim olduğu bir yapıyı da ifade etmektedir. Anthony Giddens (1998:16) "Genelde modernliğin fırsat yönünün etkin biçimde toplum bilimin klasik kuramcıları tarafından vurgulandığı"nı saptamaktadır. Klasik modernleşme kuramcıları, modernleşmenin olumlu sonuçlarından bahsetmekteyken, olumsuz sonuçlarından pek de fazla bahsetmemektedirler. Bu kuramcılara göre bireysel yaratıcılık, özgürlük, insancıl bir toplumsal düzen, bütüncül, doyurucu ve uyumlu bir toplumsal yaşama ancak modernleşme sayesinde ulaşılabilecektir (Giddens, 1998:16). Frankfurt Okulu'ndaki Marcuse, Horkheimer, Adorno, Habermas gibi düşünürler ile modernliğin ikinci yorumunun yaygınlaştığı bilinmektedir. Frankfurt Okulu düşünürleri, modernleşmeyi ve modernleşmenin sonuçlarını pek çok noktada sert bir şekilde eleştirmektedirler.

Frankfurt Okulu'nun temel tartışma noktalarını, 1947'de yayımlanan Adorno ve Horkheimer'in yazdıkları Aydınlanmanın Diyalektiği adlı eserleri ortaya koymaktadır. "Bu çalışmada, aklın doğadan özgürleşimini vurgulayan modern aydınlanma ve ilerleme düşüncesinin ve pratiğinin dünyayı, insanı, doğayı bir nesnelere dizisine ve tahakkümün aygıtları olan bir alana dönüştürdüğü tartışılmıştır (Bağcı, 2006:11). Ayrıca aydınlanma ile araçsal aklın yükselişi, tarihsel bir hata olarak kapitalizmin egemen aklının dünya üzerinde yeni baskı mekanizmaları yarattığına değinilmektedir. Adorno, Horkheimer ve Marcuse'un aklın yükselişi olarak rasyonelleşme ile kastettikleri olguları Benhabib (2006:87): "Fabrika, ordu, bürokrasi, okul ve kültür endüstrisi gibi kurumlar tarafından geliştirilen, daima etkili ve sonuç verici örgütsel teknikler vasıtasıyla toplumsal yaşamın bütün alanlarına yayılan yönetsel ve siyasal tahakküm" olarak özetlemektedir. Marcuse (1964, Giriş:9-10) Tek Boyutlu İnsan adlı kitabında, modern kapitalist toplumun akıl dışılığına değinmekte, bu toplumdaki üretkenliğin bireyin özgürlüğünü yok ettiğini, barışın, savaş gözdağı ile sağlandığını ve baskı ile sürdürüldüğünü ifade etmektedir. Marcuse, kitabında çağdaş toplumların yeteneklerinin büyük olmasının, toplumun bireyi denetlemesinin de büyük olmasıyla sonuçlandığını saptamaktadır.

Eleştirel yaklaşım içerisinde yer alan Frankfurt Okulu'nun çalışmaları, özellikle çağdaş toplumdaki popüler kültür veya kitle kültürü tartışmalarıyla ilgili önemli veriler içermektedir. Okulun düşünürleri kitle kültürü yerine kültür endüstrisi kavramını kullanmakta, modernliğin oluşturduğu yeni düzene sert eleştirilerde bulunmaktadırlar. "Frankfurt Okumu mensupları, kapitalist sistemle beraber kültürün endüstri ve ticaretin mantığına göre biçimlendiğini, yani ticarileştiğini ve endüstriyel üretimin bir aygıtı haline geldiğini iddia etmişlerdir" (Kızılçelik, 2008:330). Horkheimer ve Adorno, artık her şeyin kültür endüstrisi içerisinde metalaştığını saptamakta, bu karamsar bakış açısını kitle iletişim araçlarına da yöneltmektedirler.

Frankfurt Okulu düşünürleri medyanın izler kitle üzerinde etkisinin büyük olduğu tezinden hareket etmektedirler. Kitle toplumu yaklaşımı, izleyicileri kaynağın gücüne bağımlı, pasif yığınlar olarak görmektedir. Bu durumun nedeni kitle kültürünün "kitlelere yukarıdan ve görünmeden empoze edilmiş; tümüyle birbirinden kopuk, birbiriyle uyumsuz öğelerden yapılmış sentetik bir alayım oluşundandı. Bugünkü durum, kültürel bir kaos ya da anarşiden çok, sıkı bir yönetim ve denetim altına alma durumuydu" (Jay, 2001:163-164). Frankfurt Okulu

düşünürlerine göre, izler kitle izledikleri ile kontrol edilmektedir. Alemdar ve Erdoğan'ın (1990:217) belirttikleri gibi: kültür endüstrisinde tüketicinin düzenleme yetisi elinden alınmakta, yaratıcılık için hiçbir alan bırakılmamaktadır. Kapitalist üretim, tüketicileri kuşatmakta, tüketiciler ise kendilerine sunulanların çaresiz kurbanı olmaktadır.

Frankfurt Okulu'na göre bu durum, kültürel anlamda bir tahakküme, izler kitlenin belli ideolojiler çevresinde yönlendirilmesine ve böylece denetlenmesine olanak tanımaktadır. Horkheimer'in (2008:187) ifade ettiği gibi: "Bilim, doğadaki bilinmeyen karşısında duyduğumuz korkuyu yenmemizi sağlamıştır. Artık kendi ürünümüz olan toplumsal baskıların esiriyiz." Kültür endüstrisi, endüstrileşmiş kitlelerin bilincini kolonileştirmekte, kitleleri pasif, düşünemez ve sorgulayamaz duruma getirmektedir.

Frankfurt Okulu, sanatın eleştirel nosyonunun tamamen yitirildiği tezinden hareket etmekte, sanatın olumsuzlanmasının gerekliliğini saptamaktadır. Adorno'ya (2008:81) göre: "Eskiden bir sanat yapıtının amacı, dünyaya ne olduğunu söylemek, nihai bir yargıda bulunmak olurdu. Sanat yapıtının bu özelliği günümüzde ortadan kalkmıştır." Günümüzdeki düzen, sanat yapıtlarını tamamen metalaştırmıştır. Sanat artık doğruyu söylememektedir. Modern kapitalist ülkelerde "kitleler, tamamen manipüle edilmiş ve sanatın 'olumsuzladı' yabancılaştırmış dünya ile aynı konumda ele alınırlar" (Slater, 1998:253). Bu noktada sanat, eleştirel anlamda bir duruş sergileyememekte ve üzerine düşeni gerçekleştirememektedir. Böyle bir toplumda sanatın, parçası olduğu topluma meydan okuması ve onu olumsuzlaması gerekmektedir. "Yabancılaştırmış bir toplumu gerçekleştirmek için verilen somut savaşım düzleminde bile eleştirel bir tavır alan Frankfurt Okulu estetiği, en azından gergin, edilgin ve etkisiz bir şekilde, artık yalnızca 'zorunlu olarak' sanatta yatan olumsuzlamayı somut olarak başaracak ve gerçekleştirecek savaşımı bekle[mektedir]" (Slater, 1998:255). Bu noktada Adorno ve Marcuse'un sanata bakışlarının oldukça karamsar olduğu ifade edilebilmektedir.

3.2. Yapısalcı Çalışmalar Ve Göstergebilim (Structuralist Studies and Semiology)

İletişimi A'dan B'ye ileti aktarımı olarak gören düşünceden farklı olarak anlamın oluşturulması olarak ele alan düşünce iletişim çalışmalarında önemlidir. Anlamın oluşturulması noktasında ise şifreleme önemli durumda bulunmaktadır. Diğer bir deyişle yapısalcılar "her türlü dilsel süreci bir şifreleme olarak değerlendirir. Bu şifrelerin çözümü için de dilin yapısı açığa çıkarılmalıdır" (Yaylağül, 2006:106). Aksi takdirde birey üretilen anlamın ideolojik boyutunu anlamayacak, altında yatan anlamları çözemeyecektir.

Göstergebilim gösterge ve onların çalışma ve anlamlandırma biçimi üzerinde durmakta, anlamın üretilmesi noktasında göstergelerden ileti yaratılmaktadır. "Kendisi o şey olmadığı halde, o şeyi çağrıştırarak iletişim sağlayan her aracı göstergedir" (Yengin, 1996:92). Yapısalcılığın bir biçimi olan göstergebilim bireyin dünyayı kendi kültüründeki dilbilimsel ve kavramsal yapılarla kavrayabileceği tezini savunmaktadır. "Yapısalcılığın görevi dünyanın ne olduğunu değil, insanların bu dünyayı nasıl anlamlandırdıklarını keşfetmektir" (Fiske, 2003:151). Göstergebilim, gösterge ve onların çalışma ve anlamlandırma biçimi üzerinde durmaktadır. İçeriğin biçimine yönelik diyalektik bir çıkarım yöntemi olan göstergebilim, tümdengelimli varsayımsal, açıklayıcı, çözümleyici bir yöntem olarak ifade edilebilmektedir. "Göstergebilim, gösterge dizgelerinin işleyişini bilimsel bir yöntemle incelemekte ve betimlemektedir" (Yengin, 1996:96). Göstergenin kendisi; içinde göstergelerin düzenlendiği

kodlar ya da sistemler; kodlar ve göstergelerin içinde işlediği kültür olmak üzere göstergebilimin üç temel çalışma alanı bulunmaktadır (Fiske, 2003:62). Bu yüzden göstergebilimde dikkat öncelikle metne yönlendirilmektedir. Ayrıca bu metnin iletileceği alıcının etkin rol oynadığı düşünülmektedir. Bu yüzden göstergebilimde alıcı yerine 'okur' kelimesi tercih edilmektedir. Çünkü okur daha etkin durumda bulunmaktadır. Üstelik kodlar alıcının kültürel deneyimi tarafından belirlenmekte ve öğrenilmektedir. Kendi öğrendikleri paralelinde metni anlamlandırmaktadır.

Yapısal analizin en önemli isimlerinden biri olan Claude Lévi Strauss için dilin paradigmatik boyutu önemlidir. Strauss'un çalışmasının temelinde insani anlamak yatmaktadır. "Lévi Strauss'a göre tüm insan deneyimi ve eylemi, insandaki temel düşünce, yapısından kaynaklanır ve bu yapıyla sınırlıdır" (Yengin, 1996:130). Ona göre bir sistem içerisinde kavramsal kategoriler inşa etmek, anlam yaratmanın özüdür ve bu sürecin temelinde ikili karşıtlık diye nitelendirdiği bir yapı bulunmaktadır. Mutlak bir kategori olarak A yalnız olarak var olamamakta varlığı B kategorisi ile yapılan ilişkiye bağlı bulunmaktadır. Strauss, kadın/erkek, çiğ/pişmiş, yasak/yasak olmayan gibi ikili ayırımlara gitmekte, anlamı karşıtlıklar ve dışlamalar ile saptamaktadır.

4. THE TRUMAN SHOW VE ELEŞTİREL YAKLAŞIM (THE TRUMAN SHOW AND CRITICAL APPROACHES)

4.1. Araştırmanın Örnekleme (The Sample of the Research)

Araştırma için Hollywood sinemasının medyaya karşı eleştirel tavrını takındığı filmlerden biri seçilmiştir. Filmsel anlatı içerisindeki medyaya karşı alınan tavır; medyanın gerçekliği bozması; medyanın bir meta üretim aracı olarak insanları ve düşünceleri kullanması; pasifize olmuş izler kitle yaratılması gibi noktalarda Frankfurt Okulu'nun eleştirdiği pek çok unsuru anlatının temelinde yerleştirmektedir. The Truman Show (Peter Weir, 1998) ile Hollywood'un yaptığı medya eleştirilerinin daha doğru bir şekilde okunması gerçekleştirilecektir.

4.2. Araştırmanın Yöntemi (Research Method)

Çalışmanın kuramsal temelini Frankfurt Okulu'na ait görüşler oluşturmaktadır. Filmin analizi, kontrol ve denetim aracı olarak medya, pasifize olmuş izler kitle, kültür endüstrisi gibi Frankfurt Okulu kuramcılarının çalışmalarında temel aldıkları kavramlara sırtını yaslamaktadır. Filmsel anlatının analizinde görünenin altında yatan anlamların çözülebilmesi noktasında göstergebilimsel yaklaşımından faydalanılmaktadır. Göstergebilim, göstergeler ile onların çalışma ve anlamlandırma biçimi üzerinde durmaktadır. İçeriğin biçimine yönelik diyalektik bir çıkarım yöntemi olan göstergebilim, tümdengelimli, varsayımsal, açıklayıcı, çözümleyici bir yöntem olarak ifade edilebilmektedir.

Göstergebilimsel yaklaşım, filmin analizinde anlatının iletmeyi istediği görünenin altındaki örtük mesajların ortaya çıkarılması noktasında yardımcı olacak, böylece daha incelikli bir analiz yapılabilecektir.

4.3. Filmsel Öykü (Filmic Narrative)

Sigortacılık yapan Truman, işine gitmek için evden çıkar. Arabasına binmek üzereyken, bir spot lamba gökyüzünden kaldırırma düşer. Çalıştığı ofise gittiğinde Fiji Adaları'ndaki bir kadın hakkında bilgi almak ister. Patronu sigorta yapması için Truman'dan deniz kenarında bir kente gitmesini ister ancak Truman denizden korkmaktadır. İş için dahi olsa denizi geçemeyen Truman, bu olayın

sonrasında evin bahçesiyle uğraşırken gösterilir. Akşam Marlon ile sohbet eder. Babasının ölümünü hatırladığı zaman deniz korkusunun babasının ölümünden kaynaklandığı anlaşılır. Tek başına sahilde otururken yağmurun bir tek kendi üzerine yağdığını fark eder. Ertesi gün tuhaflıklar devam eder, babasını bir evsizmiş gibi görür, babasıyla konuşmamasına ve ona ulaşmasına engel olunur. Annesine durumu anlatır, annesi pişmanlık çektiği için o kişiyi babasına benzettiğini düşünür. Truman'a bu durum inandırıcı gelmez.

Bir sonraki sahnede Truman babasıyla birlikte çekildiği fotoğraflarına ve gençlik aşkı olan Silvia'nın hırkasına bakar. Truman onunla ilk karşılaşmasını hatırlar. Truman'ın Silvia'yı beğendiği, bir günü beraber geçirdikleri, Silvia'nın ona yaşanan her şeyin sahte olduğunu söylediği görülür. Truman daha ne olduğunu anlamadan Silvia'nın babası gelir, kızının şizofren olduğunu, ona inanamaması gerektiğini söyler. Truman'ın kafa karışıklığı giderek artar.

Truman, ertesi gün yine işine giderken, frekanslar karışır ve radyodaki sesin kendisini takip ettiğini fark eder. Bir sonraki gün evsizler ile ilgili gazetede haber çıkar. Truman olan bitenden iyice şüphelenmeye başlar ve insanları izlemeye koyulur. Yaptığı olağandışı bir harekette çevresindekilerin nasıl davranacaklarını bilemediklerini fark eder. Arkadaşı Marlon'a bir şeyler olduğunu, izlendiğinden kesin emin olduğunu, bu adadan kısa süreliğine gideceğini söyler. Eve döndüğünde annesi ve karısı ile çocukluk fotoğraflarına bakmaya başlar. İki kadın bebekle ilgili baskı yaparlar. Ekranda "Bana Yolu göster" adlı film evden ayrılmanın gereksizliği ve dostlar üzerinedir.

Ertesi gün Truman, eşine onunla konuşmak istediğini söyler. Eşi kaza olduğunu ameliyata katılacağını söyler. Truman ona da inanmaz, eşini izlemeye başlar. Ters giden bir şeyler olduğunu artık biliyordur. Truman Show'u izleyenler ve yorumları arada gösterilir. Truman adanın dışına çıkmak istediğinde arabanın bozulduğu söylenir. Sonra arabada oturur, dışarıyı izlemeye başlar. Her şeyin düzenli olarak aynı devam ettiğini fark eder. Eşine bu durumu anlatır ve buradan gitmek istediğini belirtir. Eşi yine onu oyalamaya çalışınca, arabayı çalıştırır ve artık bu kasabadan çıkmak istediğini söyler. Ancak önce trafik kapanır, ardından orman yangını alarmı verilir, sonra nükleer bir sızıntı olduğu için gidemeyecekleri söylenir. Truman engellendiğini hissederek, kimseyi dinlemez ancak sonunda yakalanır ve evine teslim edilir.

Eşi ile ayrılan Truman, bodrum kata taşınır. Sonrada gizlice evinden kaçır. Marlon, Truman'ın olmadığını canlı yayında söylemiştir ve yayın ilk kez kesilir. İzleyiciler de şaşırır, merakla Truman Show'u beklemeye başlarlar. Film şirketi panik olur, onu her yerde aramaya başlar. Tüm aramalara rağmen bulunamayan Truman'ın denizde olduğu fark edilir. Yönetmen onu vazgeçirmek için suni fırtına çıkarır, onu alabora eder ancak Truman pes etmez. Yönetmen Truman'la konuşmayı dener ancak Truman'ı vazgeçiremez. Sonunda Truman bu kapalı dünyadan dışarı çıkmayı başarır.

4.4. The Truman Show Filmindeki Eleştirel Bulguların Tartışılması (Arguments Of Critical Findings in The Truman Show)

Filmsel anlatının ana karakteri Truman, doğumundan beri (ortalama 11.000 gün), yaklaşık 5.000 kamera ile dünyanın tüm ülkelerinde, canlı yayında 24 saat kesintisiz ve reklamsız olarak izlenmekte ve izletilmektedir. Reyting rekorları kıran Truman Show adlı program sayısız reklam almakta ve herkes Truman'ı tanımaktadır. Truman hariç adada yaşayanların tamamı, günlük olarak rollerini alan ve belirli başlangıç yerleri olan 3.000 kişilik bir oyuncu ekibidir. "Kuşkusuz medyada isimler yüzler pek boldur; fakat esas olarak,

örgütün kendi hedeflerine hizmet ettirmek için imal ettiği sentetik kişilikler söz konusudur" (Galbraith, 2004:161). Truman da medyanın daha fazla izlenmek için imal ettiği metalarından biridir.

Filmsel anlatı Truman Show'daki bireylerin; yönetmen, Truman, Meryl, Marlon, tanıtılması ile başlamakta, Truman'ın ayna karşısında kendi kendine oyun oynaması ile devam etmektedir. Filmsel anlatıdaki ayna, kişinin yansımalarını gördüğü ve zihninde yeniden ürettiği bir metofor olarak kullanılmakta, böylece Truman'ın ben kavramına ulaşması ile açıklanmaktadır. Truman, ayna karşısındaki yansımalarına ve o yansımaları izleyen yönetmene; "Başaramayacağım, bensiz devam etmek zorundasın. İmkansız bayım" demekte, filmsel anlatının başında bu kurmaca oyunda artık yer almayacağını söylemektedir. Diğer yandan kendisine söylediği; "Bu dağın tepesine çıkacaksın bacakların tutmuyor olsa bile. (...) Zafer bizi bekliyor" cümleleri ise Truman'ın bu konuda ne denli azimli olduğunun altını çizmektedir.

Truman Burbank, filmsel anlatının ana karakteri olarak saptanmaktadır. Filmsel öykünün karakterinin isminin Truman seçilmesinin nedeni: filmsel anlatıdaki gerçek/kurmaca ikileminden kaynaklanmaktadır. Truman'ın yaşadığı Seaheaven adlı deniz kasabasındaki herkes; her sabah gazetesini aldığı büfede çalışan adam, en yakın arkadaşı, karısı, annesi, babası bu televizyon programında oyuncu olarak bulunmaktadır ve rolleri her sabah senaryo halinde ellerine gelmektedir. Bu dünyada tek gerçek olan kişi ise Truman'dır. Bu nedenle ana karakterin adının Truman yani True Man olarak seçildiği görülmektedir. Ancak her ne kadar bu dünyadaki tek gerçek Truman olsa da, o bu show'un yalnızca bir nesnesi durumunda bulunmaktadır. Filmsel öyküde Truman'ın arayışı, sahte gerçeklikten kurtularak, özgür bir dünyada gerçek olmaktır. Bu isim onun gerçek olma hayalinin olacağına da gönderme yapmaktadır.

Truman, her sabah olduğu gibi işine gitmek üzere arabasına binerken, gökyüzünden düşen bir spot lamba onun aklını karıştırmaktadır. Aynı günün gecesi sahilde otururken yağmur tek bir noktadan üzerine yağmakta, Truman, eve gitmek için kalktığı anda yağmurun her yere yağmadığı fark etmektedir. Ertesi gün denizde öldüğünü sandığı babası, evsiz biri gibi karşısına çıkmakta, ancak babasına ulaşmasına engel olunmaktadır. Bir sonraki gün Truman arabasında radyo dinlerken frekansların karışması sonucu radyodaki sesin kendisini izlediğini duymaktadır. Olağandışı yaptığı her hareketi çevresindeki bireyleri şaşırtmakta, böyle durumlarda bireyler nasıl davranacaklarını bilememektedirler. Truman, bilmediği bir şeylerin olduğunu fark ederek, hayatını, çevresini, yaşamını sorgulamaya başlamaktadır.

Truman'ın hayatını sorgulaması, farklı gerçekler bulma umuduyla Seaheaven'dan uzaklaşma denemeleri, her seferinde çeşitli nedenlerle engellenmeye çalışılmaktadır. Frankfurt Okulu, modern Batılı toplumların, özgürleşmiş bir toplumsal düzenden ne denli uzak oldukları saptamasında bulunmaktadır. Üstelik aklın gücü bu sefer yeni iktidar mekanizmalarının oluşmasına neden olmaktadır. Örneğin Truman Fiji Adalarını merak edip, sevdiği kadına ulaşmak istediğinde, patronu onu limana yakın bir adaya iş için göndermek istemekte, böylece ona deniz korkusu hatırlatılmaktadır. Karısı, ipotek, arabanın kredi borcu ve çocuk üçlemesi ile Truman'ı baskı altında tutmaktadır. Truman yaşamının her alanında izlenmekte, kurulu düzene karşı herhangi bir harekette bulunduğu takdirde, iktidar mekanizması tarafından engellenmektedir. Üstelik bu engellenmeler baskı ve şiddet yoluyla yapılmamakta, aksine Truman'ın sevdikleri, zaafı, insanlığı kullanılmaktadır. Çocukluğunda Truman'ın dağların arkasında ne olduğunu merak etmesi üzerine babası onu uyarmakta: "Sınırları bilmen gerekir Truman" demektedir. Bir kaşif olmayı istediğini söylediği

öğretmeni ise dünya haritasını göstererek, dünyada keşfedilecek hiçbir yerin kalmadığını ifade etmektedir.

Bir başka baskı Truman'ın bu adayı terk etme gayretinde ortaya çıkmaktadır: önce deniz korkusu, sonra orman yangını ve daha sonra nükleer santral kullanılarak Truman'ın dışarıya çıkması engellenmeye çalışılmaktadır. Yakalanan Truman sisteme uygun bir birey olarak ailesine ve evine teslim edilmektedir. Bu kontrol "sadece dışsal doğanın tahakkümünü sağlamak amacıyla bilim ve doğanın kullanılması ile değil, aynı zamanda insanlar arası ilişkilerin denetimi ve içsel doğanın yönlendirilmesi için uygulamaya dökülmesiyle mümkün hale gel[mektedir]" (Benhabib, 2006:87). Filmsel anlatıda her ne kadar yalnızca Truman baskı ve denetim altında görülse de eşi rolündeki oyuncu da aynı durumda bulunmaktadır. Meryl filmsel anlatı başlarken şöyle demektedir: "Aslında benim için özel hayatla Truman Show arasında bir fark yok. Benim hayatım yine benim hayatım. Benim hayatım Truman Show". Sistem, ondan gerçek hayatını alarak, özne olduğu yanılsamasıyla nesneleştirmekte, Meryl, bir oyunun parçası olarak Truman'ın eşiymiş gibi davranmak durumunda kalmaktadır. "Kültürel endüstrinin en eski ve merkezi motiflerinden biri, yalan konusudur" (Adorno, 2007:47). Böylece kültür, insani bir toplumda yaşandığı yanılsaması ile insanları uyuşturmaktadır. Sistem, Truman gibi onu ve diğer oyuncuları pazarlamakta, çıkarına uygun şekilde kullanılmaktadır. Diğer yandan yedi yaşından beri Truman'ın arkadaşı Marlon'ı oynayan aktör, insan olmak ile rol yapmak arasında bocalamakta, düzene hizmet ederken, kendi kontrolünü de sistemin eline bırakmaktadır. Marlon filmsel anlatının daha en başında: "Bu yayında gördüğünüz hiçbir şey sahte değil sadece kontrol altında" demektedir, diyalog yan anlamda sistemin kontrolünü ifade etmektedir.

Adorno'ya göre kültür endüstrisi, pazarda satılacak metalar üretmektedir. Bu endüstri her şeyi daha en baştan metalaştırmaktadır. "Kültürel ürünler gerçek bir gereksinimin karşılanmasından çok, değişim için (pazarda paraya dönüşmesi için) imal edilmektedir" (Jay, 2001:165). Filmsel anlatıda Truman'ın hayatı bir metaya dönüştürülüp satıldığı gibi diğer yandan bu program içerisindeki pek çok şey, kitap, çim biçme makinesi, bıçak, kakao gibi çeşitli kategorideki öge, izler kitlenin tüketimine sunulmaktadır. Seyirci programda gördüğü şeyleri tüketerek, sisteme hizmet etmektedir. "Adorno ve Horkheimer'a göre, kültür endüstrisi ve reklamcılık birbirine karışmıştır. Kültür endüstrisi ve reklamcılığın zaferi, tüketicileri, bu endüstrinin ürünlerini almaya ve kullanmaya zorlamaktır" (Tekinalp ve Uzun, 2004:170-171). Frankfurt Okulu'na göre reklamcılık kitle endüstrisinin ayrılmaz bir parçası durumunda bulunmakta, izler kitle üzerinde büyük etkileri bulunmaktadır. "Marcuse, insanların dünya ve gerçeğe ilişkin düşüncelerini sağlayan kavramları kitle iletişim araçlarının tanımladığı söyler" (Tılıç, 1998:49). Böylece Truman Show'un izleyicisi, giyinişleri, düşünceleri, yaşam tarzları dahil her konuda yönlendirilmekte, televizyonu sorgulamayan bir yığın olarak da sisteme hizmet noktasında kullanılmaktadır. Filmsel anlatıdaki reklamlar daha çok bu oyundaki kişilerin dile getirdikleri şekliyle olmaktadır. Örneğin Şefin Yardımcısı adlı bıçak takımının reklamı şöyle yapılmaktadır. "Bak bugün sana ne aldım. Şefin Yardımcısı. Doğruyor, dilimliyor, soyuyor. Hepsi bir arada. Bilemeye bile gerek yok. Bulaşık makinesinde yıkanabiliyor." Spurk'un (2008:87) belirttiği gibi: "Düşünce meta olmuştur, meta fetişizmi her yerde hazır ve nazırdır, ve dil artık bir tür reklam ve ticari dağıtım aracıdır." Burada ürünlerin direk reklamlarının bulunmamasının nedeni de filmsel anlatıdaki her şeyin satılık olarak tüketiciye sunulması ve bunun da ana karakterlere söyleneletilerek reklamının yapılmasıdır.

Truman hayatını sorgulamadığı, ailesinden çevresinden işinden memnun bir halde yaşamaya devam ettiği takdirde sistemin iktidarını kabul etmektedir. Truman'ın bahçe ile uğraşırken gösterildiği sahnelerden birisinde, bedeninin duruşu onu saldırıya açık duruma getirmektedir. Elinde bir bıçak takımı ile gelen eşi, bıçağın reklamını yapmakta ancak fallik bir simge olan bıçağın kadının elinde olması iktidarın kadında olması anlamına gelmektedir. Truman bu düzende hayatını sorgulamadan yaşamaya devam etmesi, gücün onun elinde olmayışı ve kontrol edilişi ile simgelenmektedir. Eşi: "Bahçeyi de çapala" demektedir, böylece iktidarını Truman'a onaylatmaktadır. Truman'ın gerçekleri öğrenmek istediği sahnede eşi ile tartışırken kadın korkarak tekrar aynı bıçağı acemilikle eline almakta, Truman bıçağı eşinden almakta, kendi hayatı üzerinde güç sahibi olacağı böylece simgelenmektedir. Ne yapmak istiyorsun? Rendelemek mi, dilimlemek ya da doğramak mı? Birçok seçeneğin var" diyerek simgesel anlamda kendi üzerindeki tahakkümü kaldırdığını ifade etmektedir.

Truman, Christoph'a ait olan düzene baş kaldırmaktadır. Frankfurt Okulu düşünürlerinden Horkheimer ile Adornoya göre: "Yaratan ile düzenleyen akıl doğanın hakimi olarak birbirine benzemektedir. İnsanın, Tanrı'nın modeli olması, varoluş üzerindeki egemenlikten, efendinin bakışından, emirden ileri gelmektedir" (Horkheimer ve Adorno, 1995:25). Frankfurt Okulu'nun bu saptaması yönetmenin isminin Christoph seçilmesinin nedenini açıklamaktadır. Hıristiyanlıkta Christ (İsa), tanrının oğlu ya da tanrıyı çağrıştırmakta, showun yani bu kurmaca dünyanın yaratıcısı ve mimarı olan yönetmene de bu vasıf yüklenmektedir. Bulunduğu konum itibarıyla de tanrıyla özdeşleştirilen Christoph, filmsel anlatının sonunda teknoloji ile tanrısal özelliklere sahipmiş gibi gösterilmektedir. Bir yandan Truman'ı seven diğer yandan cezalandıran yönetmen, güneşin doğmasını, fırtınanın çıkmasını, yağmurun yağmasını sağlayabilmekte ya da bu kentte olan biten her şeyi görüp, bilgi sahibi olmakta, istediği takdirde insanlarla da konuşabilmektedir. Bu dünyadaki tüm kuralları o belirlemektedir. Filmsel anlatı, Christoph vasıtasıyla, kutsal kitabın yaptığı düzenlemeyi artık medyanın yaptığını belirtmektedir.

"Eğer aydınlatma ve düşünsel ilerlemeden anladığımız insanın uğursuz güçlerle, cinler ve perilerle, değişmez yazgısıyla ilgili boş inanlardan kurtulmasıysa, kısaca korkudan kurtulmasıysa, o zaman bugün akıl denilen şeyin yadsınması da aklın yapabileceği en büyük hizmet olur" (Horkheimer, 2008:187). Filmsel anlatıda da benzer şekilde bir tür aydınlanma istenmektedir. The Truman Show adlı film, izleyicisinin gerçekliği sorgulamasını istemektedir. Truman gerçekleri anlamaya çalıştığında veya yaşamını sorguladığında gerçeğe yaklaşmaktadır. Özgür dünyaya ancak bu şekilde ulaşılabilecektir. Frankfurt Okulu düşünürlerine göre, özgür olmayan insan, pasif, edilgen ve kendi kaderini belirleme gücünü elinde bulundurmadan yoksun durumda bulunmaktadır. Özgürlüğe ulaşabilme, aydınlanma, kontrol ve tahakküm altında bulunan bireyin etken olmasıyla mümkün olmaktadır. Bu noktada Truman'ın özgürleşmesi, içinde bulunduğu dünyayı sorgulaması ile başlayacak, sonra da kendi kaderini belirleme gücü ile devam edecektir. Adorno daha iyi bir dünya analizi yapmaya çalışmaktadır. Modernleşme sürecinde daha iyi bir dünya yaratılması için akıl kullanılsa da daha kötü bir dünya yaratılmıştır. Adorno var olanı değişebilen ve değişmesi gereken olarak ele alan negatif düşünme tarzını benimsemekte, bunu da ideal bir düzenin kurulması için şart koşmaktadır. Bu yüzden filmsel anlatı Truman'a yeni bir dünya önermektedir. Diğer yandan Truman, sevdiği kadının suretini farklı kadın fotoğraflarını keserek oluşturmaya çalışmakta, soyut bir mutluluğu yaşamak yerine bu kentin dışına çıkıp, sevdiğine ulaşmayı, gerekirse somut bir mutsuzluğu yaşamayı tercih etmektedir.

Adorno'nun eleştirdiği modern dünyaya benzer olan Seaheaven'ın (Cennet koyu) kurmaca bir mekan olarak yönetmen tarafından düzenlendiği filmsel anlatıda ifade edilmektedir. Bu kıyı kasabası Amerikan rüyasını temsil eden ütöpik bir mekandır. Seaheaven düzenin, huzurun, mükemmelliğin hüküm sürdüğü, sorunsuz, ideal Amerikan yaşamını simgelemektedir. Gülümseyen insanlar, huzurlu çalışma ortamları, sakinlik, sorunsuz ve güvende bir yaşam bu kasabada gerçek yaşamın tam karşıtı olarak bulunmaktadır. Marlon'un: "Hiç böyle bir güzellik gördün mü?" sorusu kurmaca evrene göndermeler içermektedir. Filmsel anlatıda kent, geniş açı ile kasabaya özgü mavi rengin ağırlıklı olduğu, rengarenk bir renk sıkalası içerisinde fazlaca mükemmel olarak gösterilmektedir. Dolgu ışıkla mekanın güzelliği abartılmakta, özellikle bu dünyanın yapaylığının ve tasarlanmış olduğunun altı çizilmektedir. Ancak böylesi güzel bir ortamda Truman'ın kasaba içerisindeki sıkışmışlığı, hapsolmuşluğu da çekim açıları ile izleyiciye iletilmektedir. Tam da bu nokta Frankfurt Okulu düşünürlerinin eleştirilerine tekabül etmekte, Okulun düşünürleri bu düzenin insanları tahakküm ve kontrol altına aldığı tezinden hareketle bu tahakkümün sınırlarının bilinmesi ve boyutların deşifre edilmesinin gerekliliğini savunmaktadırlar.

Truman'ın tahakküm ve kontrolün mekansal anlamda bu kasaba ile sınırlı olduğunu anlaması üzerine buradan çıkmaya karar vermektedir. Kasabadan uzaklaşmak, özgürlüğe kavuşma anlamına gelmektedir. Truman'ın kasabadan son uzaklaşma denemesinde, denizde olduğu görülmektedir. Böylece Truman, gerçeğe ulaşma adına korkusuyla yüzleşmeyi seçmektedir. Truman üzerinde Santa Maria yazan bir gemidedir. Aziz Maria, Cristoph Colomb'un okyanusa açıldığı üç gemiden (Nina, Pinta, Santa Maria) birisinin adı olarak dikkatleri çekmektedir. Böylece simgesel anlamda Truman'ın da bir keşfe açıldığı ifade edilmektedir. Geminin önündeki kartal, Amerikan özgürlüğünü simgelemektedir. Truman bu yapay evreni istemeyip, kurgusal dünyadan kaçmak istediğinde Truman Show'un yönetmeni Christoph, Truman'a "Dışarıda içerdekinden daha fazla bir şey yok, hatta içerde daha fazlası var, burada güvendesin" demekte, dünyanın Seaheaven gibi olması gerektiğini belirtmektedir. Yönetmenin de ifade ettiği gibi bu kasaba, sisteme uyum sağlandığı sürece mutlu insanların bulunduğu ütöpik bir kenttir. "Hayatın yüksek amaçlarını belirleme yetkisi elinden alınan ve karşısına çıkan her şeyi basit bir araca indirgemekle yetinmek zorunda bırakılan akıl için, geriye kalan tek amaç, bu düzenleyici faaliyetin sürdürülmesidir" (Horkheimer, 2008:119). Bu noktada bu düzenleyici faaliyetin sürdürülmesi adına Truman'dan vazgeçilmesi, diğer yandan izleyicinin bu gösteriyi tepkisiz izlemesi tam da Frankfurt Okulu'nun eleştirdiği noktaya tekabül etmektedir. "Benjamin, siyasetin estetik gösteriye dönüştürülmesine dikkat çeker" (Ingles, 2006:225). Truman'ı öldürme pahasına Christoph programın sürmesi uğruna, fırtınayı arttırmakta, Truman'ı zor durumda bırakmaktadır. Çevreden gelen uyarıları ise dikkate almamakta, "Nasıl olsa canlı yayında doğmuştu" diyerek onu öldürme hakkını kendisinde bulmaktadır.

Filmsel anlatıda Truman'ın denizden korkmasının nedeni babasını denizde kaybetmiş olması olarak açıklanmaktadır. Simgesel anlamda deniz her dilde özgürlük anlamına gelmektedir. Truman özgür olmadığı için denizden korkmaktadır. Truman denizi aşamayışı izleyenlerin kabından çıkamayışını simgelemektedir. Truman, medyadan gelen mesajları düşünmeden, sorgulamadan tüketen ve mutlu olduğunu düşünen 'yığınları'n metonomisi durumundadır. Truman'ın bu uyanışı ve gerçeği arayışı vesilesiyle yönetmen Truman gibi olunması ve özgürlüğe gidilmesi gerektiği mesajını vermekte, izleyiciye uyanmasını söylemektedir. Gökyüzünün ve denizin sonuna gelen Truman burada bir

duvar olduğunu fark etmektedir. Yani bu dünyadaki pek çok şey gibi gökyüzü de bir yanılısma olarak görülmektedir. Truman karanlık bir kapıdan girmesi ile özgürlüğe giden yeni yolun, (kontrol ve denetim altında bulunduğu dünyadan daha özgür olacağını bilmekle beraber) bir bilinmezlik içerdiği simgelenmektedir.

"Frankfurt Okulu, kitle iletişim araçlarını bir 'popüler kültür' yayarak algılamaları öldüren ve pasifizmi arttıran örgütler olarak görür. Kitle iletişim araçları Modern kapitalist toplumlarda insanların sisteme topyekün entegrasyonuna hizmet etmektedir. Horkheimer ve Adorno, 'kültür endüstrisi' kavramlarıyla, sanatın pazarda satılan ve izleyici kitlelerin eğlendirilmesine hizmet eden bir hale dönüştüğünü ifade ederler (Tılıç, 1998:49). Truman'a bir meta olarak kullanılması noktasında onu bebekliğinden beri izleyen seyircilerin hiçbir şey yapmadığı, her gün merakla, her neredelerse onu izledikleri görülmektedir. Diğer yandan ara sıra Truman'a gerçekleri söylemek isteyenler olsa dahi dertlerini anlatamadan bir şekilde setin dışına çıkardığı görülmektedir. İnal'ın (2003:61) ifade ettiği gibi Frankfurt Okulu, popüler kültürün eleştirel düşüncüyü ortadan kaldırıp, bireyleri yabancılaştırdığını ve onları kültür endüstrisinin pasif tüketicileri konumuna getirdiği vurgulamaktadır. Bu noktada yönetmenin Truman ile babasının karşılaştıkları sahnede sanatını konuşurması ve personelin tebrikini kabul etmesi aslında sanatını pazarlamayı kabul etmesi ile açıklanmakta, izleyicinin tüm bu olanlara ses çıkarmaması da kitle kültürü kavramı ile anlam kazanmaktadır.

Truman Show'un izleyicisi durumunda bulunan kişilerin onu, cafede, evde, restoranda, iş yerinde izledikleri, bu sırada seyircinin hiçbir şey yapmadığı, örneğin iş yerinde olsalar dahi çalışmadıkları görülmektedir. Kültür endüstrisinde "amaç zevk ve eğlencedir. İzleyicilerin gündelik yaşamın sorunlarından, sıkıntılarından ve gerçeklerden kaçmasına hizmet eder. Gerçeklerde kaçan ve sürekli eğlence arayışında olan bir kitle toplumu yaratılmaktadır" (Yaylagül, 2006:90). Bu noktada düşünen, sorgulayan izleyici en son tercih edilen olmaktadır. Pasifize edilen izleyici, Truman özgürlüğe ulaşmış buradaki engelleri aştığında ise "diğer kanalda ne var" diye sormaktadır. Yönetmen ironik bir şekilde durumun değişmeyeceğini bildiğini ifade etmekte ancak yine de izleyiciye Truman gibi bir örnek göstermektedir.

5. SONUÇLAR (CONCLUSIONS)

Modernleşmenin Batı toplumlarına rahat, huzur, güvenlik, özgürlük getirdiği tezinin zamanla pek çok düşünür tarafından çürütüldüğü bilinmektedir. Frankfurt Okulu düşünürleri, eleştirel yaklaşımla modernliğin sonuçlarını incelemekte, aklın gücünün yeni iktidar mekanizmalarının oluşmasına neden olduğunu saptamaktadırlar.

Frankfurt Okulu düşünürlerine göre modern iktidar mekanizmalarından biri olarak ifade edilen kitle iletişim araçlarının sosyal kontrolü sağlamadaki rolü ve medya teknolojileri sayesinde bireyler sürekli gözetim ve denetim altında tutulmaktadır. Medya, mesajını üretirken, iletisi içinde çok katmanlı anlamlar oluşturmaktadır. Başka bir deyişle kaynaktan izler kitleye ulaşan mesajın düz anlamının yanında daha derinde bilinçaltını yönlendiren bir yan anlamının bulunduğu saptanmaktadır. Bir yandan kültür endüstrisinin ürünleri olan bu araçlarda üretilen programlar, sistemin devamını sağlamaktayken, diğer yandan ürünü ve bireyi birer metaya dönüştürmekte, böylece sisteme hizmet eden, kontrol edilen, denetlenen, özgürlüğünü yitirmiş ve "tek boyutlu" insanların oluşmasına neden olmaktadır.

The Truman Show, Truman adlı karakterden yola çıkarak, modern Batılı toplumdaki medyanın durumunu mercek altına almaktadır.

Filmsel anlatı, kontrol ve denetim mekanizması olarak medyanın içeriği, ürünleri, izler kitlesi ve çalışanları üzerine eleştiride bulunmaktadır. Filmsel anlatıda sessiz yığınlar olarak izler kitle; kültür endüstrisinin ürünü olan kitle iletişim araçları; bu araçların ürettiği meta olarak iletileri; bu araçların izleyicileri üzerindeki manipüle gücü ve yarattığı tüketim alışkanlığı; seyircilerin iletiler ile tahakküm ve kontrol altında tutuluşu gibi pek çok noktada medyayı eleştirmektedir. Filmsel anlatı derinine incelendiğinde The Truman Show'un izleyicisini Horkheimer'in kastettiği anlamda bir aydınlanmaya davet ettiği saptanmaktadır. İzleyiciyi pasifize olmuş bir yığın olarak gören okulun düşünürleri gibi, filmsel anlatı da izler kitleye aktif olmalarını önermektedir. Filmsel öyküde insanı bir metaya dönüştüren modern kapitalist topluma karşı izleyiciye, meta olmak yerine düşünen, sorgulayan ve gerçeğe ulaşan özne olmaları salık verilmektedir.

Modern dünyada özgürlüğünü yitiren bireyin kitle iletişim araçlarına karşı sorgulayıcı yaklaşması, bu araçların iletilerinin altında yatan ideolojileri çözümlemesi gerekmektedir. Hollywood sineması, bir yandan kendisi bir metaya dönüştürülüp sistemin bir parçası haline gelmişken diğer yandan içinde bulunduğu sistemi ironik bir şekilde eleştirmektedir. Medyayı eleştiren filmler, onun köleleştirdiği insanları uyarmakta, izleyicinin kendi yüzünü görebileceği aynalar sunmaktadır. Belki de böylece izleyicinin kendisini sorgulaması ve eleştirel okumalar yapabilmesi mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Abel, J., (1992). "Modernizm-Postmodernizm". Çev.: Nilgün Tatal Küçük, Birikim, Sayı: 40, ss:79-83.
- Adorno, T.W., (?). "Kültür Endüstrisini Yeniden Düşünmek", Kitle İletişim Kuramları. Der. ve Çev.: Erol Mutlu, Ankara: Ütopya, ss:240-245.
- Adorno, T.W., (2007). Minima Moralia, Çev.: Orhan Kocak ve Ahmet Doğukan, İstanbul: Metis (5. Basım).
- Alemdar, K. ve Erdoğan, İ., (1990). İletişim ve Toplum, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Bağce, H.E., (2006). "Sunuş", Frankfurt Okulu. Ed.:H. Emre Bağce, Ankara: Doğu Batı Yayınları (2. Basım), 7-19 ss.
- Benhabib, S., (2006). Modernlik ve Eleştirel Kuramın Çıkmazları, Frankfurt Okulu. Ed.:H. Emre Bağce, Ankara: Doğu Batı Yayınları (2. Basım), ss:93-111.
- Eco, U., (1991). Göstergebilimsel Bir Gerilla Savaşına Doğru. Der. ve çev.:Yusuf Kaplan, Enformasyon Devrimi Efsanesi, Kayseri: Rey Yayıncılık, ss:93-105.
- Fiske, J., (2003). İletişim Çalışmalarına Giriş. Çev.: Süleyman İrvan, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, İkinci Basım
- Galbraith, J.K., (2004). İktidarın Anatomisi. Türkçesi: Ramazan Dikmen, Ankara: Hece Yayınları.
- Giddens, A., (1998). Modernliğin Sonuçları. Çev.: Ersin Kuşdil, İkinci Basım, İstanbul: Ayrıntı.
- Horkheimer, M., (2008). Akıl Tutulması. Çev.: Orhan Koçak, İstanbul: Metis (7. Basım).
- Horkheimer, M. ve Adorno T.W., (1995). Aydınlanmanın Diyalektiği Felsefi Fragmanlar I. Çev: Oğuz Özügül, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- İnal, A., (2003). Medyanın Etkisi Sorunsalına Başka Bir Bakış. Der. Sevdâ Alankuş, Medya ve Toplum, İstanbul: Bia Yayınları.

- Jay, M., (2001). Adorno. Çev.: Ünsal Oskay, İstanbul: Der Yayınları.
- Marcuse, H., (1964). One-Dimensional Man. U.S.A: Beacon Pres.
- Mcphaill, T.L., (1991). "Yanlış Bir Başlangıç", Enformasyon Devrimi Efsanesi. Der. ve Çev.: Yusuf Kaplan, Kayseri: Rey Yayıncılık, ss:141-164.
- Slater, P., (1998). Frankfurt Okulu. Çev.: Ahmet Özden, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Kızılçelik, S., (2008). Frankfurt Okulu. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SPURK, J., (2008). Toplumsal Aklın Eleştirisi: Frankfurt Okulu ve Toplum Teorisi. Çev.: Işık Ergüden, İstanbul: Versus.
- Tekinalp, Ş. ve Uzun, R., (2004). İletişim Araştırmaları ve Kuramları. İstanbul: Derin Yayınları.
- Tılıç, L.D., (1998). Utanıyorum Ama Gazeteciyim. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yaylagül, L., (2006). Kitle İletişim Kuramları. Dipnot Yayınları: Ankara.
- Yengin, H., (1996). Medyanın Dili. İstanbul: Der Yayınları.